

Lausunto

10.06.2024

Asia: VN/27386/2023-VNK-31

Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä

Tarkentavat kysymykset

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Toimenpideohjelman toimeenpanon aikana sidosryhmäyhteistyö on keskeisessä asemassa. Espoon kaupungin kokemuksen mukaan monialainen yhteistyö eri sidosryhmien kanssa, kuten paikallisten järjestöjen, koulutuslaitosten, terveydenhuollon toimijoiden ja poliisin kanssa, on välttämätöntä. Yhteistyön muotoina voidaan käyttää säännöllisiä työpajoja, yhteisiä koulutustilaisuuksia ja tiedonvaihtoa eri toimijoiden kesken. Fokus tulee olla erityisesti käytännön toimenpiteissä, joilla voidaan tukea haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä ja edistää yhteisöllisyyttä.

Espoon kaupunki tukee vahvasti valtioneuvoston toimenpideohjelmaa rasismin torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Toivomme, että ohjelman toimeenpanossa otetaan huomioon paikallistason kokemukset ja tarpeet, ja että yhteistyö eri sidosryhmien välillä mahdollistaa ohjelman tavoitteiden saavuttamisen tehokkaasti.

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

Risteävä ja moniperusteinen syrjintä tulee huomioida erityisesti koulutuksessa, työllistymisessä ja sosiaali- ja terveyspalveluissa. Toimenpiteissä tulee korostaa koulutushenkilöstön ja työnantajien kouluttamista tunnistamaan moniperusteisen syrjinnän muotoja ja saamaan keinoja niiden torjumiseksi. Espoon kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman mukaisesti on tärkeää,

että kaikissa palveluissa tunnistetaan ja puututaan syrjinnän eri muotoihin. Hyvin toimivia malleja puuttua rasismiin ja syrjintää tulee tuoda esiin.

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Ohjelmasta puuttuu erityisesti toimenpiteitä, jotka koskevat rasismien vastaisen kulttuurin rakentamista kouluissa ja työpaikoilla. On tärkeää edistää koulutusta ja tietoisuuskampanjoita, jotka keskittyvät rasismiin ja syrjinnän ehkäisemiseen jo varhaisessa vaiheessa. Espoon kaupunki suosittelee, että valtioneuvosto painottaa ohjelmassaan erityisesti lasten ja nuorten parissa tehtävää ennaltaehkäisevää työtä. Väestön monimuotoistuksessa ei ole varaa siihen, että osa lapsista ja nuorista kokee, että heillä ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Lisäksi painopisteenä tulee olla rekrytointisyrjinnän tunnistamiseen ja ehkäisemiseen tähtäävät konkreettiset toimenpiteet. Työnantajilla täytyy olla keinoja tukea työntekijöiden urakehitystä työskentelykielen taitotasosta riippumatta. Kotoutumis- ja kotimaisten kielten koulutukseen, anonyymiin rekrytointiin ja kielitietoiseen toimintaympäristöön resursointi ovat konkreettisia toimia työelämään pääsemiseksi, ja niitä Espoon kaupunki näkee tärkeäksi toteuttaa.

Toimenpideohjelma ei vaikuta suoraan siihen, mitä poliittisella kentällä tapahtuu. Julkisen poliittisen keskustelun ilmapiiri heijastuu käytännön toimintaan. Ohjelman pitäisi positiivisella tavalla vahvistaa toimijoita, jotka käytännön työssä kohtaavat ihmisiä, kuten koulujen ja oppilaitosten henkilökuntaa ja työelämän edustajia. Tulisi myös konkreettisesti tukea kansalaisjärjestöjen toimintaa. Keskeistä on lisäksi hyvien naapuruussuhteiden edistäminen ja siihen liittyvät konkreettiset toimet. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kannalta myös keskeisiä valtion virastoja pitäisi tukea. Resursseja tulisi suunnata erityisesti käytännön toimenpiteisiin.

Ohjelmasta puuttuvat toimenpiteiden tavoitteet ja mittarit. Näiden puuttuminen tekstistä on jyrkässä ristiriidassa hallituksen edustajien ohjelman painoarvoa alleviivanneiden lausuntojen kanssa.

Lisäksi ohjelmasta puuttuu lähdeaineisto, vaikka tutkittua tietoa rasismista ja syrjinnästä on saatavilla. Toimenpideohjelman tulisi perustua tähän tutkittuun tietoon ja edistää tiedolla johtamista.

Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Toimenpideohjelmalle tulee luoda konkreettiset tavoitteet ja mittarit. Tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulee seurata säännöllisellä raportoinnilla ja arvioinneilla. Espoon kaupunki ehdottaa, että seurannassa käytetään sekä määrällisiä että laadullisia mittareita. Säännölliset seurantakokoukset, kyselyt ja arviointiraportit voivat auttaa varmistamaan, että toimenpiteet ovat tehokkaita ja että tarvittavia muutoksia voidaan tehdä nopeasti.

Toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista tulisi tarkastella rinnan esimerkiksi valtion talousarvion kirjausten ja lainsäädäntövalmistelun kanssa. Toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumisen aitousmittarina ei voi toimia asetettujen työryhmien tai tehtyjen selontekojen määrä, vaan se, missä määrin ja miten nämä tavoitteet heijastuvat valtion talousarviomenettelyyn tai miten ne huomioidaan lainsäädäntövalmistelussa.

Toimenpiteiden vaikuttavuutta todetaan arvioitavan hallituksen puoliväliriihen yhteydessä vuonna 2025. Toimenpideohjelma on varsin laaja ja pirstaleinen ja vaikuttavuutta on todennäköisesti vaikea arvioida näin lyhyellä tarkasteluvälillä.

Muut kommentit

Espoon kaupunki kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnokseen valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismien torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä. Espoon kaupunki pitää ohjelmaa tärkeänä askeleena kohti tasa-arvoisempaa ja syrjimättömämpää yhteiskuntaa. Kaupunkimme on sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta ja torjumaan syrjintää kaikilla toiminnan osa-alueilla.

Valtioneuvoston toimenpideohjelman tavoitteet rasismien torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi ovat hyviä ja kannatettavia. Espoon kaupunki pitää hyvänä sitä, että toimenpideohjelmassa tunnistetaan väestöpohjan alueelliset erot ja huomioidaan ulkomaalaistaustaisen väestön keskittyminen pääkaupunkiseudulle. Espoon kaupunki pitää tärkeänä, että tämä huomio heijastuu nykyistä enemmän myös valtionosuusrahoituksen perusteisiin.

Erilaisia toimenpiteitä on varsin runsaasti, mahdollisesti jopa liikaa. Tiedonannon toimeenpanoon osoitettua 6 miljoonan euron määrärahaa voi pitää suhteellisen pienenä toimenpiteiden määrän huomioiden. Voisi olla perusteltua valita toimenpideohjelmasta keskeisimmät kärjet esitettyä suppeammin ja keskittyä niiden toimeenpanoon ja seurantaan.

Rasistisen häirinnän ja väkivallan torjuntaa käsittelevä luku 7 jää ohueksi ja sen toimenpiteet osin varsin kauaksi konkretiasta (esimerkiksi Asetetaan hyvin keskustelukulttuurin koordinaatioverkosto). Toimenpiteissä tulisi näkyä rasismien ja syrjinnän ehkäisyyn liittyvät konkreettiset toimenpiteet.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Toimenpideohjelman toimeenpanon aikana sidosryhmäyhteistyö on keskeisessä asemassa. Espoon kaupungin kokemuksen mukaan monialainen yhteistyö eri sidosryhmien kanssa, kuten paikallisten järjestöjen, koulutuslaitosten, terveydenhuollon toimijoiden ja poliisin kanssa, on välttämätöntä. Yhteistyön muotoina voidaan käyttää säännöllisiä työpajoja, yhteisiä koulutustilaisuuksia ja tiedonvaihtoa eri toimijoiden kesken. Fokus tulee olla erityisesti käytännön toimenpiteissä, joilla voidaan tukea haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä ja edistää yhteisöllisyyttä.

Espoon kaupunki tukee vahvasti valtioneuvoston toimenpideohjelmaa rasismin torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Toivomme, että ohjelman toimeenpanossa otetaan huomioon paikallistason kokemukset ja tarpeet, ja että yhteistyö eri sidosryhmien välillä mahdollistaa ohjelman tavoitteiden saavuttamisen tehokkaasti.

Risteävä ja moniperusteinen syrjintä tulee huomioida erityisesti koulutuksessa, työllistymisessä ja sosiaali- ja terveystaloudissa. Toimenpiteissä tulee korostaa koulutushenkilöstön ja työnantajien kouluttamista tunnistamaan moniperusteisen syrjinnän muotoja ja saamaan keinoja niiden torjumiseksi. Espoon kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman mukaisesti on tärkeää, että kaikissa palveluissa tunnistetaan ja puututaan syrjinnän eri muotoihin. Hyvin toimivia malleja puuttua rasismiin ja syrjintää tulee tuoda esiin.

Ohjelmasta puuttuu erityisesti toimenpiteitä, jotka koskevat rasismin vastaisen kulttuurin rakentamista kouluissa ja työpaikoilla. On tärkeää edistää koulutusta ja tietoisuuskampanjoita, jotka keskittyvät rasismin ja syrjinnän ehkäisemiseen jo varhaisessa vaiheessa. Espoon kaupunki suosittelee, että valtioneuvosto painottaa ohjelmassaan erityisesti lasten ja nuorten parissa tehtävää ennaltaehkäisevää työtä. Väestön monimuotoisuudessa ei ole varaa siihen, että osa lapsista ja nuorista kokee, että heillä ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Lisäksi painopisteenä tulee olla rekrytointisyrjinnän tunnistamiseen ja ehkäisemiseen tähtäävät konkreettiset toimenpiteet. Työnantajilla täytyy olla keinoja tukea työntekijöiden urakehitystä työskentelykielen taitotasosta riippumatta. Kotoutumis- ja kotimaisten kielten koulutukseen, anonyymiin rekrytointiin ja kielitietoiseen toimintaympäristöön resursointi ovat konkreettisia toimia työelämään pääsemiseksi, ja niitä Espoon kaupunki näkee tärkeäksi toteuttaa.

Toimenpideohjelma ei vaikuta suoraan siihen, mitä poliittisella kentällä tapahtuu. Julkisen poliittisen keskustelun ilmapiiri heijastuu käytännön toimintaan. Ohjelman pitäisi positiivisella tavalla vahvistaa toimijoita, jotka käytännön työssä kohtaavat ihmisiä, kuten koulujen ja oppilaitosten henkilökuntaa ja työelämän edustajia. Tulisi myös konkreettisesti tukea kansalaisjärjestöjen toimintaa. Keskeistä on lisäksi hyvien naapuruussuhteiden edistäminen ja siihen liittyvät konkreettiset toimet. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kannalta myös keskeisiä valtion virastoja pitäisi tukea. Resursseja tulisi suunnata erityisesti käytännön toimenpiteisiin.

Ohjelmasta puuttuvat toimenpiteiden tavoitteet ja mittarit. Näiden puuttuminen tekstistä on jyrkässä ristiriidassa hallituksen edustajien ohjelman painoarvoa alleviivanneiden lausuntojen kanssa.

Lisäksi ohjelmasta puuttuu lähdeaineisto, vaikka tutkittua tietoa rasismista ja syrjinnästä on saatavilla. Toimenpideohjelman tulisi perustua tähän tutkittuun tietoon ja edistää tiedolla johtamista.

Toimenpideohjelmalle tulee luoda konkreettiset tavoitteet ja mittarit. Tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulee seurata säännöllisellä raportoinnilla ja arvioinneilla. Espoon kaupunki ehdottaa, että seurannassa käytetään sekä määrällisiä että laadullisia mittareita. Säännölliset seurantakokoukset, kyselyt ja arviointiraportit voivat auttaa varmistamaan, että toimenpiteet ovat tehokkaita ja että tarvittavia muutoksia voidaan tehdä nopeasti.

Toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista tulisi tarkastella rinnan esimerkiksi valtion talousarvion kirjausten ja lainsäädäntövalmistelun kanssa. Toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumisen aitousmittarina ei voi toimia asetettujen työryhmien tai tehtyjen selontekojen määrä, vaan se, missä määrin ja miten nämä tavoitteet heijastuvat valtion talousarviomenettelyyn tai miten ne huomioidaan lainsäädäntövalmistelussa.

Toimenpiteiden vaikuttavuutta todetaan arvioitavan hallituksen puoliväliriihen yhteydessä vuonna 2025. Toimenpideohjelma on varsin laaja ja pirstaleinen ja vaikuttavuutta on todennäköisesti vaikea arvioida näin lyhyellä tarkasteluvälillä.

Espoon kaupunki kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnokseen valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismien torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä. Espoon kaupunki pitää ohjelmaa tärkeänä askeleena kohti tasa-arvoisempaa ja syrjimättömämpää yhteiskuntaa. Kaupunkimme on sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta ja torjumaan syrjintää kaikilla toiminnan osa-alueilla.

Valtioneuvoston toimenpideohjelman tavoitteet rasismien torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi ovat hyviä ja kannatettavia. Espoon kaupunki pitää hyvänä sitä, että toimenpideohjelmassa tunnistetaan väestöpohjan alueelliset erot ja huomioidaan ulkomaalaistaustaisen väestön keskittyminen pääkaupunkiseudulle. Espoon kaupunki pitää tärkeänä, että tämä huomio heijastuu nykyistä enemmän myös valtionosuusrahoituksen perusteisiin.

Erilaisia toimenpiteitä on varsin runsaasti, mahdollisesti jopa liikaa. Tiedonannon toimeenpanoon osoitettua 6 miljoonan euron määrärahaa voi pitää suhteellisen pienenä toimenpiteiden määrän huomioiden. Voisi olla perusteltua valita toimenpideohjelmasta keskeisimmät kärjet esitettyä suppeammin ja keskittyä niiden toimeenpanoon ja seurantaan.

Rasistisen häirinnän ja väkivallan torjuntaa käsittelevä luku 7 jää ohueksi ja sen toimenpiteet osin varsin kauaksi konkretiasta (esimerkiksi Asetetaan hyvin keskustelukulttuurin koordinaatioverkosto). Toimenpiteissä tulisi näkyä rasismien ja syrjinnän ehkäisyyn liittyvät konkreettiset toimenpiteet.

Merimaa-Jovanovic Riikka
Espoon kaupunki